

Zápis

Z obhajoby disertační práce pana Mgr. Veselina Vačkova

konané dne 24. 09. 2014

Téma práce: Souhra nominačních tendencí v jazyce masových médií.
Případ analytických adjektiv
(Komparativní studie současné bulharštiny a češtiny)

Přítomní: doc. PhDr. Mira Nábělková, CSc. (předsedkyně komise)
prof. PhDr. Hana Gladkova, CSc. (školitelka)
prof. PhDr. Jarmila Panevová, DrSc.
Mgr. Pavel Krejčí, Ph.D.
PhDr. Karolína Skwarska, Ph.D.
PhDr. Ludmila Uhlířová, CSc. dr. h. c. (oponentka)

Předsedkyně komise doc. PhDr. Mira Nábělková, CSc. zahájila obhajobu a představila přítomným kandidáta, potom předala slovo jeho školitelce.

Školitelka prof. PhDr. Hana Gladkova, CSc. seznámila členy komise s kandidátem, s etapami přípravy jeho disertační práce a s jeho vědeckým a profesním vývojem.

Kandidát Mgr. Veselin Vačkov seznámil přítomné se svojí disertační prací formou powerpointové prezentace. Nejdříve představil svou práci po stránce obsahové a metodologické. Soustředil se jmenovitě na předmět a cíle výzkumu a zdůraznil, že středem pozornosti v něm je lexikální a gramatická povaha jevů spjatých se vznikem analytických adjektiv. Analytická adjektiva kandidát definoval, jako invariantní lexikální jednotky převážně cizího původu, jejichž slovnědruhové zařazení a přívlastkovou syntaktickou funkci nemanifestuje morfém, nýbrž slovosled. V. Vačkov také popsal strukturu práce, pracovní metody a metodu shromáždění jazykového materiálu analyzovaného v práci. Komise byla podrobně seznámena také se základními závěry a přínosy jeho výzkumu.

Poté byly předneseny závěry posudku oponentky A. Rangelové, CSc. Zazněly také její otázky o výstižnosti, resp. o vhodnosti užívání konkurenčního termínu neohebné adjektivum. Hlavní připomínka dr. A. Rangelové se týkala míry publicističnosti stylu práce. Předkládanou disertační práci A. Rangelová, CSc. doporučila k obhajobě. PhDr. Ludmila Uhlířová, CSc., dr. h. c. zdůraznila vysokou úroveň práce a aktuálnost zvoleného tématu a připomněla autorův dlouholetý zájem o problematiku, které se ve svém doktorském výzkumu věnuje. Teoretickou koncepci navrhovanou autorem označila za přijatelnou a dodala, že styl práce je výrazně argumentační, někdy pohybující se na hranici metaforičnosti. Podotkla však, že tuto skutečnost nepokládá za nedostatek textu, nýbrž za přednost, která přispívá k jeho čtivosti a přesvědčivosti. Dotázala se také na využití výsledků práce v bohemistice. Další otázky PhDr.

L. Uhlířová, CSc., dr. h. c. se týkaly původu bulharského radixoidu zam-, neúplně jasné formulace „prozodického příklánění“ jednoslabičných prvků k následujícímu podstatnému jménu a způsobu stanovení míry perifernosti analytických adjektiv v textech. Práci dr. Uhlířová doporučila k obhajobě.

Kandidát V. Vačkov odpověděl na posudky oponentů. Na otázku o publicističnosti stylu zdůraznil přednosti metaforičnosti vyjadřování a podotkl, že čtivost textu byla jeho základním záměrem. Zmínil se také o skutečnosti, že při srovnávání inovačních jevů v bulharštině a češtině ho nejvíce zaujaly podstatné rozdíly mezi situacemi v obou jazycích. Podotkl, že termínem analytické adjektivum označuje stejný jev, který např. autoři slovníku Nová slova v češtině označují termínem nesklonné adjektivum. Upřednostnění termínu analytické adjektivum však argumentoval jeho vhodností vzhledem k typologickým rozdílům mezi bulharštinou a češtinou. Na dotaz o využití jeho teorie v bohemistice odpověděl, že v případě češtiny by bylo zajímavé hlouběji prozkoumat dopady stoupajících požadavků na úspornost a především na formální neměnnost, které se mj. projevují v tzv. deflektivizaci. Tento svůj názor opřel o skutečnost, že je třeba rozlišovat mezi jazykem tvůrců textů, kteří jsou omezováni časovými a prostorovými okolnostmi, tedy mezi jazykem „pod tlakem“ a jazykem užívaným v ostatních (běžných) situacích. Původ radixoidu zam- označil nejspíše za ruský. Na otázku o „prozodickém příklánění“ jednoslabičných prvků k následujícímu podstatnému jménu odpověděl, že podle jeho názoru tyto elementy mají tendenci k oslabení vlastního přízvuku. Kandidát také popsal postup stanovení míry okrajovosti analytických adjektiv v textech a shrnul, že údaj je vztažen k délce textu, tj. k celkovému počtu jednotek, a obsahuje opakující se lexémy, bez ohledu na jejich slovnědruhovou příslušnost.

PhDr. Ludmila Uhlířová, CSc. se vyjádřila k vystoupení kandidáta a dodatečně se ho zeptala na to, jak mladší bulharská generace reaguje na výrazy obdobného typu. Dále vyjádřila svůj předpoklad, že tvoření sousloví, složených slov apod. „kratších“ struktur souvisí mj. se zrychlením tempa řeči. Mgr. V. Vačkov znovu připomněl svou tezi o „jazyce pod tlakem“. V souvislosti s tím se zmínil o specifikách práce v novinové redakci Lidových novin, které vedou ke vzniku pojmenování, jako je např. *antiklaus*.

Diskuse:

Předsedkyně komise doc. PhDr. Mira Nábělková, CSc. zahájila diskuzi. Prof. Panevová požádala o upřesnění výrazu „jazyk pod tlakem“ a zároveň připomněla, že oba jazyky mají své zákony. Mgr. Vačkov odpověděl, že tím míní pouze oblast žurnalistiky, přesněji tlak času a prostoru. Prof. Gladkova se zeptala na míru srozumitelnosti anglicizmů a na vztah běžného uživatele k analytickým adjektivum. Kandidát odpověděl, že míra srozumitelnosti a „tolerantnosti“ k anaglicizmům, resp. k analytickým konstrukcím, jsou určeny jak generačními, tak zájmovými rozdíly uživatelů obou jazyků. Doc. Nábělková se zeptala na možné lexikografické přístupy k analytickým adjektivům, např. na to, zda ve slovnících by měly být uvedeny pouze analytické části výrazů, nebo také jejich druhé (určované) části. V. Vačkov odpověděl, že záleží na typu konkrétního pojmenování. Dr. Skwarska se zeptala na vztah výslovnosti a ustálenosti slova. Při odpovědi na otázku se kandidát pokusil vysvětlit důkladněji svůj předpoklad o „sklonu“ jednoslabičných útvarů „příklánět se“ k jimi určované druhé části. Dr. Niševa upozornila na podstatu sémantické a formální stránky analytických adjektiv. V. Vačkov uvedl, že tento vztah sice nepodceňuje, ale, že jazykový materiál, kterým disponuje, ukazuje na velký vliv výslovnosti na formu jednotlivých prvků. Prof. Gladkova se zeptala na možnost vložit mezi analytickým adjektivem a určovaným substantivem jiné slovo. Kandidát souhlasil s tím, že vložení dalšího slova mezi oba členy výrazu obsahujícího

analytické adjektivum je vhodným způsobem, jehož pomocí lze zjistit míru samostatnosti prvního členu sousloví. Dr. Uhlířová se zeptala na případné vydání práce v Bulharsku nebo v České republice. Kandidát odpověděl, že to souvisí s finančními možnostmi a se zájmem ze strany vydavatelů.

Doc. PhDr. Mira Nábělková, CSc. po uzavření a sečtení hlasů členů komise oznámila, že komise navrhuje udělení titulu doktor (Ph.D.) doktorandovi Mgr. Veselinu Vačkovovi.

Počet členů komise – 6, přítomno členů komise – 6, kladných hlasů – 6.

Zapsala: 
Mgr. Božana Niševa, Ph.D.

Předsedkyně komise:
doc. PhDr. Mira Nábělková, CSc.

V Praze dne 24. 09. 2014